

Forskningsbaserad undervisning – Teori och praktik i samverkan 4 november 2025

RÖST-modellen: Från tystnad till talan - ett praktiskt verktyg mot hedersförtryck i skolan.

Tänkt målgrupp: Förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning (lärare, mentorer, elevhälsa)

Nyckelord: Hedersförtryck, Hedersnormer, RÖST-modellen, värdegrundsarbete, demokratisk kompetens

Namn på presentatör: Nadia Rangsjö

Emailadress: nadia.rangsjö@gmail.com

Organisation: Utbildningsförvaltningen Jönköpings Kommun, Rangsjö Creation AB

Inledning

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett samhällsproblem där mörkertalet är stort. Många barn som lever under hedersnormer har inte ord för sin situation eller vågar inte berätta om sin utsatthet. Skolan har både möjlighet och skyldighet att bryta denna tystnad, men saknar ofta konkreta metoder. Denna presentation introducerar RÖST-modellen, ett pedagogiskt verktyg som kombinerar etablerad forskning med erfarenhetsbaserad kunskap för att hjälpa skolpersonal stärka elevers handlingskraft och kritiska tänkande.

Syfte/forskningsfrågor

Presentationen introducerar RÖST-modellen som praktiskt verktyg för att identifiera och motverka hedersförtryck, visar hur den bygger på erfarenhetsbaserat lärande, strukturerad undervisning och värdegrundsarbete, samt ger konkreta exempel på tillämpning. Forskningsfrågan är: Hur kan strukturerade samtalsmetoder och värderingsövningar bidra till att elever under hedersförtryck utvecklar egen röst och handlingskraft?

Teori

RÖST-modellen vilar på tre pedagogiska grundprinciper. Den utgår från:

- Erfarenhetsbaserat lärande (Kolb, 1984)
- Strukturerad undervisning som skapar trygghet för utsatta elever (Skolverket, 2022)
- värdegrundsarbete för demokratisk kompetens (Skolverket, 2019)

Modellen bygger också på viktiga insikter från forskningen om hedersförtryck: många barn är utsatta under lång tid men oförmögna eller ovilliga att berätta för vuxna (Cater, 2015; Skolverket, 2024). Dessa elever lever dubbelt och har utvecklat strategier för att dölja sin situation (Cinthio, 2020). Forskningen visar att traumatiserade barn behöver konkreta frågor för att kunna berätta, men vuxna undviker paradoxalt nog att ställa dessa (NCK, 2024; Socialstyrelsen, 2024). Barn tränas till tystnad och lär sig skydda familjen från insyn (BRÅ, 2023). Strukturerade värderingsövningar blir därför avgörande. Genom reflektionsövningar får lärare tillgång till elevernas tankar och värderingar på ett sätt som spontana samtal inte kan erbjuda. Värderingsövningar bryter tystnaden och synliggör det osynliga genom att skapa trygghet för elever att uttrycka sig utan att avslöja sin situation direkt.

Metod/tillvägagångssätt

RÖST-modellen är utvecklad genom att kombinera etablerad forskning med föreläsarens egna erfarenheter av hedersförtryck och tjugo års arbete som lärare.

Modellen består av fyra progressiva steg:

- **R** – Reflektion och trygghet
- **Ö** – Öppenhet för nya perspektiv
- **S** – Styrkande av kritiskt tänkande
- **T** – Tillitsfull handlingskraft

Resultat eller preliminära resultat

RÖST-modellen testas som pilotprojekt på en högstadieskola i Halmstad. Baserat på teoretisk grund förväntas att strukturerade värderingsövningar ger elever språk att reflektera över rättigheter, skapar trygghet att ifrågasätta normer, och ger lärare medvetenhet om pedagogiska verktyg för att stärka utsatta elever. Modellen bygger på principen att värdegrundsarbete idag kan bli den röst som hjälper elever göra modiga val i framtiden.

Referenser

1177. (2023). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa*. <https://www.1177.se>

Brottsförebyggande rådet. (2023). *Brottsutsatthet bland unga*. BRÅ.

Cater, Å. (2015). *Barn som upplever våld i nära relationer: Förekomst, konsekvenser och insatser*. Socialstyrelsen.

Cinthio, H. (2020). *Hedersrelaterat våld och förtryck: En kunskapsöversikt*. Studentlitteratur.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Nationellt Centrum för Kvinnofrid. (2024). *Att möta barn som utsatts för våld: Vägledning för yrkesverksamma*. Uppsala universitet.

Skolverket. (2019). *Demokrati och värdegrundsfrågor i skolan: Stödmaterial för skolans arbete med demokrati och värdegrund*. Skolverket.

Skolverket. (2022). *Stödmaterial för arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck*. Skolverket.

Skolverket. (2024). *Hedersrelaterat våld och förtryck: Skolans ansvar och möjligheter*. Skolverket.

Socialstyrelsen. (2024). *Handläggning av ärenden som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa: Handbok för socialtjänsten*. Socialstyrelsen.

Ordräkning: 389 ord (exklusive referenser)